

Уводна реч іосіујућих уредница

Музика је изузетно важна за развој детета и његових општих способности, а нарочито специфичних из домена музичких способности. Од ширине палете музичких искустава која су деци понуђена и интересовања која се пробуде и развију у предшколском и раношколском узрасту – у великој мери зависи њихово даље усмерење, музичко сазревање, развојни ниво музичких диспозиција и однос према музици.

Циљ овог специјалног броја часописа био је да се кроз различита истраживања прикаже како се настава музичке културе одвија у школском контексту и музичко васпитање реализује у предшколском контексту данас. Желели смо да утврдимо који традиционални садржаји и приступи су заступљени, у којим областима и на који начин; који савремени приступи су пронашли своје место у васпитно-образовној пракси; како традиционално и савремено у настави коегзистирају и са којим изазовима се у том процесу суочавају сви актери наставног процеса.

Са посебним пијететом у овој години јубилеја сећамо се Миодрага Васиљевића, првог етномузиколога и музичког педагога, творца *функционалне методе*, поводом 120 година од његовог рођења. У свом раду сарађивао је са музичарима и учитељима, делећи своје идеје и педагошка знања и правећи прве, али чврсте кораке у научним водама стварањем јасног ослонаца у народној тоналности – музичком матерњем језику.

Откривање српске, али и европске музичке баштине у савременом контексту предшколског музичког васпитања и наставе музичке културе отвара нове хоризонте на пољу интегрисања различитих врста (музичких) садржаја. На том путу посебно су важне стратегије и приступи у раду на музичким активностима у оквиру предшколског и основношколског система образовања, које на нов и актуелан начин приближавају традиционалне, уметничке, као и духовне садржаје савременом тренутку. Традиционални садржај може бити стављен у центар уметничких области и бити коришћен у правцу подизања квалитета музичких диспозиција и музичких способности које утичу на њихов социјални, афективни и когнитивни развој, као и у правцу подстицања дечје креативности.

Научно промишљање приступа који су традиционално заступљени у раду, као и савремених, који временом налазе своје место у системима образовања и васпитања, неопходно је како би се преиспитале основе на којима се заснива наставна пракса. Бројни проблеми у овој области, почев од смањеног броја часова музичке културе, статуса изборних предмета из области музике (хор и оркестар), као и често пребрзог, неефикасног и формалног увођења нових информационих технологија, без развијених

дигиталних алата и без наслањања на научне методичке основе који истински подупиру све фазе музичког развоја – подстицај су да се о овим питањима проговори на научно валидан начин.

Публиковани радови указали су на различите изазове у овој области у предшколском и школском контексту данас и понудили решења за сагледавање и унапређење свих елемената наставног процеса.

Традиционални музички садржаји, на различите начине, тема су три рада у овом тематском броју. Занимљиво је да се два рада на неки начин надовезују – у једном је евидентиран проблем са којим се суочавају учитељи, а у другом је понуђено решење. Наиме, у раду ауторки Танасковић и Судзиловски, који је укључивао анализу ставова учитеља о заступљености и статусу традиционалне музике у првом циклусу образовања, закључено је да постоји потреба за укључивањем већег броја ових садржаја у наставу музичке културе. У другом раду су ауторке Никшић и Чекић Стошић анализирале народне песме које се користе у музичком описмењавању у уџбеницима за млађе разреде основне школе и формулисале предлог допуне постојећег корпуса песама модела и наменских песама за музичко описмењавање ученика, користећи етномузиколошке збирке Миодрага Васиљевића. Намера ауторки је да овим радом допринесу унапређењу рада у школама и на факултетима за образовање учитеља у Србији у адекватној примени методе за музичко описмењавање Миодрага и Зориславе Васиљевић, те да представе методичке предности ове методе рада. У трећем раду, аутора Мартине Тратњек и Бојана Ковачича, предочене су могућности за коришћење видео-снимака као алтернативног приступа у настави музике, где је фокус на фолклорним плесовима. У овом раду је истакнут значај народне игре, као и нових информационих технологија усмерених на упознавање деце и младих са нематеријалним културним наслеђем.

Још три рада посвећена су анализи наставних програма, односно уџбеника и ставова наставника. У раду ауторки Милтојевић и Ђурђановић, након тумачења односа између комплексних феномена – религије и музике и одређења појма и функције духовне музике из различитих углова, представљена је заступљеност духовне музике у наставним програмима и ставови наставника из једне регије у Србији о значају ове врсте музике и учесталости њеног коришћења у настави. Други рад посвећен је стваралаштву жена композитора у српској музици 20. века у општем музичком образовању – основним школама и гимназијама. С обзиром на уметнички, образовни и васпитни значај композиторског стваралаштва Љубице Марић, Лудмиле Фрајт и Исидоре Жебељан, аутори Мирко Јеремић и Нада Ивановић О’Брајен након евидентирања ставова наставника артикулишу нове методичке смернице за реализацију ове теме. Трећи рад, ауторки Стојановић и Тртовац Дедеић, посвећен је утврђивању разноврсности музичких примера за музичко извођење у уџбеницима за музичку културу, са аспекта музичког описмењавања и мултикултурне писмености. У раду су анализирани и ставови учитеља о заступљености и корисности појединих врста музичких материјала.

Два рада у овом темату нису усмерена на наставу у ужем смислу тог појма али на посредан начин доприносе разумевању одређених феномена из области музичке педагогије. У обимном прегледном раду посвећеном музичким преференцијама адолесцената приказани су теоријски модели музичких преференција, контексти слушања музике, повезаност музичких преференција и особина личности, као и најважније функције музике у животу адолесцената. Музика је интегрални део живота младих, обликује њихов идентитет, одређује њихове навике, утиче на њихово естетско и критичко мишљење и има важну улогу у њиховом општем, а не само музичком сазревању. Полазиште за други рад била је проблематизација концепције пријемног испита за музичку школу (сегмента посвећеног евалуацији ритмичких способности) – тренутка када дете уз похађање основне школе или вртића потенцијално

започиње своје специјализовано, музичко образовање. Да би се утврдило у којој мери је ова концепција адекватна и формулисале препоруке за њено унапређење, испитане су разлике у резултатима деце предшколског и раношколског узраста у репродукцији ритмичких образаца на различите начине.

У раду ауторки Цветковић Црвенице и Јовановић апострофира се значај имплементације покрета као педагошког алата за развој иманентног ритма, вокалне технике и интонације у процесу рада са дечјим хорским ансамблима. У овом раду систематизована су искуства стечена учешћем у транснационалном пројекту „Vox mundi”, у Темишвару 2022. године, ради указивања на савремене приступе у процесу рада са дечјим хорским ансамблима и моделован је осавремењен приступ хорским пробама.

Овим тематом отворена су нова истраживачка поља, предочене нове перспективе за рад у овој области и сагледани примери добре праксе у региону. Како у образовном систему Србије још постоји изванредан јаз између два нивоа образовања, заснована на два најважнија стратешка национална документа – *Године узлећа* и *Програма наставае и учења* – истичемо да је посебна вредност овог тематског броја чињеница да смо сагледали проблеме и потребе музичког развоја и сазревања детета у континуитету и креирали основу за будући системски и аналитички истраживачки рад.

Александра Чекић Стошић

Маја Соколовић Ићачевић

